

Kadın Kondomu Farkındalığı ve Kullanımındaki Engeller

Barriers Use and Awareness of Women's Condom

Belma TOPTAŞ¹, Hilmiye AKSU²

ÖZ

Aile planlaması yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmak hem gebeliği önleyici bir yöntem kullanıp kullanmama kararı, hem de hangi yöntemin kullanılacağına karar vermek bakımından önemlidir. Kadın kondomu bariyer kontraseptif yöntemlerden biridir. TNSA (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması) 2013 verilerine göre Türkiye’de kadın kondomunu kadınların %19,6’sı bilmektedir. Kadın kondomu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde kadın kondomu ile alakalı düşük düzeyde bir farkındalık, bilgi, kabul ve kullanım olduğu görülmektedir. İstenmeyen gebelikler ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların önlenmesinde kadın kondomu hakkında eğitimin önemli olduğu düşünülmektedir. Kadın kondomuna ulaşım ve uygulama işleminin zor olması yöntemi kullanmada sıkıntı oluşturmaktadır. Modern korunma yöntemlerinden biri olan kadın kondomu ile ilgili farkındalıkların artırılması gerekmektedir. Kondomun daha rahat temin edilmesi ve kullanım kolaylığının sağlanması ile kadın kondom kullanımı artacaktır.

Anahtar kelimeler: Kadın Kondomu, Farkındalık, Bilgi

ABSTRACT

Having knowledge about the methods of family planning is both important to decide whether to use a preventive method of pregnancy or not and which method to use. Female condom is one of the barrier contraceptive methods. According to Demographic and Health Survey of Turkey (DHS) 2013 data, 19.6% of women in Turkey knows the female condom. When the researches related to the female condom are examined, it is seen that there is a low level of awareness, knowledge, acceptance and use of the female condom. It is thought that education about female condom is important in preventing unwanted pregnancies and sexually transmitted diseases. Access to the female condom and application process are difficult, using the method is also a problem. Awareness about the female condom, which is one of the modern methods of protection, needs to be increased. The provision of the condom more easily and the ease of use will increase the use of female condoms.

Keywords: Female Condom, Awareness, Knowledge

¹Araştırma Görevlisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, belma_toptas1@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2018-9392

²Profesör Doktor, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, hilmiyeaksu@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-6975-3172

İletişim / Corresponding Author: Belma TOPTAŞ
e-posta/e-mail: belma_toptas1@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received: 17.08.2018
Kabul Tarihi/Accepted: 02.05.2019

GİRİŞ

Korunma yöntemlerine ulaşım ve uygun yöntemin kullanılması için aile planlaması yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir.¹ Kadın kondomu bariyer kontraseptif yöntemlerden biridir. TNSA (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması) 2013 verilerine göre Türkiye’de yeni sayılabilecek kadın kondomunu kadınların %19,6’sı bilmektedir.² Cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı koruma sağlayan kadın kondomu kullanım zorluğu ve maliyeti sebebiyle pek fazla tercih edilmemektedir.³

Ülkemizde pek kullanılmayan yöntemler arasında kadın kondomu, diyafram, implant ve takvim yöntemi bulunmaktadır.^{1,4} Kadın kondomunun piyasaya sürülmesi ilk olarak 1992 yılında Avrupa’da olmuştur.⁵ Bu derlemenin amacı Dünya’da ve ülkemizde kadın kondomunun kullanım durumunun nasıl olduğunu ve kullanımındaki engelleri belirlemektir.

Kadın Kondomu

Kadın kondomu poliüretandan üretilen, kadın cinsel organına yerleştirilen, gebelikten ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan koruyan bariyer yöntemlerdendir.⁶⁻⁸ Female Condom 1 (FC1); olarak bilinen ve Reality®, Femy®, the Care Contraceptive Sheath® ve Femidom® isimleri ile piyasada bulunan ilk kadın kondomları, kokusuz, nadir alerji yapan, lateks içermeyen poliüretandan yapılmıştır. Female Condom 2 (FC2) ise 2005 yılından sonra bazı ülkelerde piyasaya girmiş olup sentetik nitril kauçuk lateksten üretilmiş ve dikişsizdir. Maliyet açısından da FC1’den daha ucuzdur.⁹

Kadın kondomları 17 cm uzunluğundadır. Yumuşak ve ince yapıda poliüretandan yapılmıştır. Kadın kondomu iç (küçük) ve dış (büyük) iki farklı halkadan meydana gelmektedir. Halkalardan küçük olanı kondomun kapalı kısmıdır ve serviksi örtecek şekilde yerleştirilir. Büyük halka ise vulvaya geçirilir. Poliüretan yapısı nedeni ile kadın kondomu vajinanın içine yerleştirildiğinde vajina duvarlarına tutunur ve vücut ısısı ile uyum sağlar. Dış genital kısmın örtülü olması Human Papilloma Virüse (HPV) karşı kadını

korumaktadır.^{6,7} Kadın bu kondomu ilişkiden saatlerce öncesinde takabilmektedir. Poliüretan yapısı sebebi ile erkek kondomunun yapı maddesi lateksten yaklaşık iki kat daha kalındır ve virüslere karşı daha dirençlidir. Latekse alerjisi olanların kullanabilmesi, kadının adetli olduğu zamanlarda da kullanabilmesi, cinsel ilişkiyi kesintiye uğratmaması olumlu yönlerindedir. Olumsuz yönlerinde ise kadının anatomisini bilmesi gereği, doğru bir şekilde yerleştirilmesi ve erkek kondomuna oranla pahalı olması yer almaktadır.⁶⁻⁸

Kadınların Kadın Kondomuna İlişkin Farkındalıkları

Kadınların kadın kondomunu kullanmaları için farkındalıklarının artırılması önemlidir. Aksu ve ark (2015)’nin yaptığı çalışmada kadın kondomunun danışmanlık sırasında tanıtılmayan ve yaygın kullanılmayan yöntemler içerisinde yer aldığı belirlenmiştir. Çalışmada güvenilir ve uygulanması kolay olan yöntemlerin kadınlar tarafından tercih edildiği görülmüştür.⁴ Ay ve ark (2012)’nin yaptığı çalışmada kadınların sadece %0,4’ünün kadın kondomu kullandığı saptanmıştır.¹⁰ Tokuç ve ark (2006)’nin seks işçisi kadınlarla yaptığı çalışmada kadınların 12’si kadın kondomunu duyduğunu, 7’si gördüğünü ve 5’i kullandığını bildirmiştir.¹¹ Mantell ve ark (2011) ve Bernard ve ark (2015)’nin yaptığı çalışmada ise kadınların çoğu kadın kondomunu duyduğunu ifade etmiştir. Kadın kondomunu bilmelerine rağmen kadın kondomu kullanma durumlarının daha az olduğu görülmüştür.^{12,13} Ananga ve ark (2017)’nin yaptığı çalışmada da kadınların yarısından daha azının (%48,4) kadın kondomunun farkında olduğu ve kullanımının az olduğu saptanmıştır. Kadınların kadın kondomu ile ilgili bilgileri en fazla medyadan aldığı belirlenmiştir. Aynı çalışmada kadınlar yakınlardaki mağazalar/eczanelerden (%1,8) ve sağlık merkezlerinden (%7,4) kadın kondomuna erişimde sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.¹⁴

Çalışkan ve ark (2012)’nin yaptığı çalışmada cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara

yatkın kadınların %61,3'ü kadın kondomunu duyduğunu fakat sadece %4,3'ü kadın kondomunu kullandığını ifade etmişlerdir. Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar açısından düşük risk grubunda yer alan kadınların ise %18,9'u kadın kondomunu duyduğunu ancak sadece %1,6'sı kadın kondomunu kullandığını ifade etmişlerdir. Kadın kondomu ile ilgili bilgi alınırca yüksek risk grubunun %69,4'ü, düşük risk grubunun %30,5'i kadın kondomunu kullanabileceklerini belirtmişlerdir.¹⁵ Benzer şekilde Holmez ve ark (2008)'nin çalışmasında da yüksek riskli grupların daha fazla kadın kondomunu kullandığı görülmüştür.¹⁶ Ray ve ark (2001)'nin seks işçileri ile yaptığı çalışmada da kadınların çoğu kadın kondomunu beğendiklerini, erkek kondomundan daha iyi olduğunu, kondomu yerleştirmenin ve çıkartmanın kolay olduğunu, tanıdığı insanlara tavsiye edebileceğini ve gelecekte kullanımının artacağını belirtmişlerdir.¹⁷

Wang ve ark (2016)'nin yaptığı çalışmada kadınların çoğunun kadın kondomunun cinsel yolla bulaşan hastalıklara ve HIV'e karşı koruyabileceğini bildikleri fakat kadın kondomunun kontraseptif etkisinin nasıl olduğunu ve kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.¹⁸ Weeks ve ark (2015)'nin yaptığı çalışmada kadınların ve erkeklerin çoğunun kadın kondomunu daha önce duydukları ve gördükleri belirlenirken yarısından azının daha önce kadın kondomunu kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca kadın ve erkeklerin yarısından çoğu kadın kondomu kullanmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Erkekler ve kadınların bazıları daha önce kadın kondomunu kullanmayı düşündüklerini, bazıları denediklerini fakat tekrar denemek istemediklerini söylerken, bazıları ara sıra kullandıklarını belirtmişlerdir.¹⁹

Genel olarak düşük düzeyde bir kadın kondomu farkındalığı, bilgisi, kabulü ve kullanımı vardır ve bu nedenle, istenmeyen gebelikler ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların önlenmesinde kadın kondomu hakkında eğitimin önemli olduğu görülmektedir.^{12,14}

Kadın Kondomunun Kullanımındaki Engeller

Kadın kondomu kullanımındaki engeller belirlenmelidir. Kadın kondomu ile ilgili eğitim ve danışmanlık verilmesi yöntemin kabul edilebilirliğini ve kullanımını kolaylaştırır. Kadın kondomunu ilk defa kullanan kadınlar, kondomun vajina içine yerleşiminin zor olduğunu ve rahatsızlık hissi verebileceğini ifade etmişlerdir.²⁰ Yapılan bazı çalışmalarda kadınların kadın kondomunu gelecekte kullanma konusunda kararsız oldukları saptanmıştır.^{21,22}

Araştırmalar, kadın kondomunu yerleştirme uygulamalarını içeren eğitim materyallerinin kondom kullanma oranını arttırdığını ortaya çıkarmıştır.^{23,24} Maksut ve Eaton (2015)'un yaptığı çalışmada kondomu doğru bir şekilde kullanmanın kadınlar arasında kondoma karşı olumlu düşünceler sağladığı görülmüştür. Yaşları 30'dan büyük olan kadınlara kadın kondomunun kullanımını teşvik etmek için daha çok çaba gösterilmediği belirlenmiştir.²⁵ Mbelle ve ark (2017)'nin çalışmasında öğrencilerin kadın ve erkek kondomuna kolaylıkla ulaşabildiği fakat erkek kondomunun daha fazla tercih edildiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin çoğu kadın kondomunu rahatsız edici bulduklarını ifade etmişlerdir. Bunun nedeni olarak kadın kondomu kullanmak için çok fazla çaba gerektiğini öne sürmüşlerdir. Bu durum kadın kondomunun daha az kullanılmasına neden olmuştur.²⁶

Tobin-West ve ark (2014)'nin çalışmasında da kadın kondomuna erişilebilirliğin ve uygulama işleminin zor olmasının kadın kondomu kullanımını azalttığı ortaya çıkmıştır.²⁷ Kadın kondomunun ne zaman yerleştirileceğini, nereden alınabileceğini ve maliyetini bilmeme gibi yöntem hakkındaki bilgi yetersizlikleri kadınların kondomu kullanma durumlarını azaltmaktadır.¹² Ray ve ark (2001)'nin seks işçileri ile yaptığı çalışmada kadınların %14'ü kadın kondomunun tahrişe veya rahatsızlığa neden olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum kadın kondomunu kullanmak istememelerinde etkili olmuştur.¹⁷

Obembe ve ark (2017)'nin yaptığı çalışmada ise kadın kondomu kullanımındaki engellerin erkek partnerin kabul etmeyeceği ve kadın kondomunun rahatsızlık vereceği düşüncesi olduğu belirlenmiştir.²⁸ Yapılan bir çalışmada ise kadınlar ve erkekler cinsel zevk alma durumunun kadın kondomunun kabul edilebilirliğinde önemli bir husus olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca genellikle kadın kondomunu kullanmaktan memnun olduklarını bildirmişler ancak iç ve dış halkalarda doku ya da koku gibi değişiklik önerisinde bulunmuşlardır. Kadınlar kondomu yerleştirmeyi ve kullanımını kolaylaştırmak için kadın kondomunda yapısal değişikliklerin önemi üzerinde durmuşlardır.²⁹ Holmes ve ark (2008)'nin yaptığı çalışmada da birden fazla cinsel ilişkiye sahip olan kadınların tek eşli olan kadınlara kıyasla kadın kondomunu

kullanma olasılığının beş kat daha fazla olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada eğitim düzeyi yüksek olan kadınların, eğitim seviyesi daha düşük olan kadınlara oranla kadın kondomunu kullanma olasılıklarının üç kat daha fazla olduğu belirtilmiştir. Bunlara ilaveten çalışmada hem kadın kondomu kullanan hem de kullanmayanların kadın kondomu konusunda olumsuz düşünceleri olduğu ve bilgilerinin yetersiz olduğu ve bunun yanı sıra kondom kullanımında öz yeterliliklerinin olmadığı da görülmüştür.¹⁶

Aile planlaması yöntemlerinin güvenilir ve kullanımının kolay olması yöntemi tercih etme açısından önemlidir.⁴ Bu nedenle kadınlara kondomu nasıl kullanacağına ilişkin yeterli ve görsel materyal ile desteklenmiş eğitim ve danışmanlık verilmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İstenmeyen gebelikleri ve cinsel yolla bulaşan hastalıkları önlemesi, özellikle HPV'ye karşı da kadını koruması nedeni ile kadın kondomu kadınların kullanabileceği önemli bir aile planlaması yöntemidir. Bununla beraber yapılan araştırmalar kadın kondomunun erkek kondomuna göre daha az tercih edildiğini göstermektedir. İncelenen çalışmalar sonucunda kadın kondomu hakkında kadınların bilgilerinin değişiklik gösterdiği ve çoğunun kadın kondomunu

bilmediği görülmüştür. Çalışmalarda kadınların çoğu, kondoma erişimin ve uygulama işleminin zor olduğunu belirtmişlerdir. Modern korunma yöntemlerinden biri olan kadın kondomu ile ilgili farkındalıkların artırılması, kondomun daha rahat temin edilmesi ve kullanım kolaylığının sağlanması önemlidir. Eğitimlerin ve danışmanlığın materyaller eşliğinde verilmesinin, kadın kondomunun kullanımını arttırabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Çağatay Seçkiner, P, Akadlı Ergöçmen, B, Abbasoğlu Özgören, A. (2013). Aile planlaması Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, Ankara. 75-94.
2. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013. T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, Ankara.
3. Feucht, C, Vanden Bussche, H. (2013). "Pharmacology Update in Adolescents: Contraception and Human Papillomavirus Vaccination". Adolescent Medicine: State of the Art Reviews, 24 (1), 57-89.
4. Aksu, H, Akdolun Balkaya, N, Özsoy, S, Demirsoy G. (2015). "Yaygın Kullanılmayan Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Kadınların Bilgi ve Görüşleri". Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 2 (1), 59-71.
5. Farley, TMM, Rowe, PJ, Meirik, O, Rosenberg, MJ, Chen, JH. (1992). Intrauterine Devices and Pelvic Inflammatory Disease: An International Perspective. The Lancet, 339 (8796), 785-788.
6. Aksu, H. (2015). "Kontraseptif Yöntemler". Ahsen Şirin., Oya Kavlak (Ed.). Kadın Sağlığı (185-205). İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
7. Taşkın, L. (2016). Doğum-Kadın Sağlığı Hemşireliği. Ankara: Akademisyen Tıp Kitapevi.
8. Hotun Şahin N. (2015). "Doğurganlığın düzenlenmesi". Kadın Sağlığı ve Hastalıkları (120-133), İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
9. Beckskinska M, Smitt, J, Joanis, C, Usher-Patel, M, Potter, W. (2010). "Female Condom Technology: New Products and Regulatory Issues". Contraception, 83 (4), 316-321.

10. Ay, S, Yanikkerem, E, Mutlu, S. (2012). "İstenmeyen Gebelik Yaşayan Kadınların Özellikleri ve Kontraseptif Yöntemleri Bırakma Nedenleri: Kırsal Alan Örneği". TAF Preventive Medicine Bulletin, 11 (3), 315-324.
11. Tokuç, B, Gül, H, Eskiocak, M, Ekuklu, G. (2006). "Edirne Genelevinde Çalışan Kadınların Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışları". Toplum Hekimliği Bülteni, 25 (1), 27-32.
12. Mantell, JE, West, BS, Sue, K, Hoffman, S, Exner, TM, Kelvin, E, Stein, ZA. (2011). "Health Care Providers: A Missing Link in Understanding Acceptability of the Female Condom". AIDS Education and Prevention, 23 (1), 65-77.
13. Bernard, MMJ, Simon, IK, Charles, MM, Charles, KM, Ghislain, MN, Albert, MA, ve ark. (2017). "Evaluation of Female Condom Use Among Students at the University of Lubumbashi: Knowledge, Attitude and Practice on University Cities". Open Access Library Journal, 4 (11), 1-9.
14. Ananga, MK, Kugbey, N, Akporlu, JM, Asante, KO. (2017). "Knowledge, Acceptance and Utilisation of the Female Condom Among Women of Reproductive Age in Ghana. Contraception and Reproductive Medicine", 2 (1), 2-9.
15. Çalışkan, D, Sakızlıgil, BH, Ocaktan, ME. (2012). "The Awareness and Use of the Female Condom Among Women at Low and High Risk for Sexually Transmitted Infections in Ankara, Turkey". Dicle Tıp Dergisi, 39 (1), 9-15.
16. Holmes, JL, Ogungbade, GO, Ward, DD, Garrison, O, Peters, RJ, Kalichman, S. et al. (2008). "Potential Markers of Female Condom Use Among Inner City African-American Women". AIDS Care, 20 (4), 470-477.
17. Ray, S, Bassett, M, Maposhere, C, Manangazira, P, Dean Nicolette, J, Machezano, R, et al. (1995). "Acceptability of the Female Condom in Zimbabwe: Positive but Male-Centred Responses". Reproductive Health Matters, 3(5), 68-79.
18. Wang, X, Liu, M, Cheng, Y. (2016). "Acceptability of Phoenurse Female Condom and Second-Generation Femidom Female Condom in Chinese Women". Journal of Obstetrics and Gynaecology Research, 42 (11), 1567-1574.
19. Weeks, MR, Zhan, W, Li, J, Hilario, H, Abbott, M, Medina, Z. (2015). "Female Condom Use and Adoption Among Men and Women in A General Low-Income Urban Us Population". AIDS and Behavior, 19 (9), 1642-1654.
20. Artz, L, Demand, M, Pulley, LV, Posner, SF, Macaluso, M. (2002). "Predictors of Difficulty Inserting the Female Condom". Contraception, 65 (2), 151-157.
21. Gollub, EL. (2000). The Female Condom: Tool for Women's Empowerment. Am J Public Health, 90 (9):1377-1381.
22. Ting, RSK, Wong, EL, Tnay, JKS. (2018). "A Pilot Study on the Functional Performance and Acceptability of An Innovative Female Condom (Wondaleaf®) in Malaysia". Open Access Journal of Contraception, 9, 11-20.
23. Choi, KH, Hoff, C, Gregorich, SE, Grinstead, O, Gomez, C, Hussey, W. (2008). "The Efficacy of Female Condom Skills Training in HIV Risk Reduction Among Women: A Randomized Controlled Trial". American Journal of Public Health, 98 (10), 1841-1848.
24. Schuyler, AC, Masvawure, TB, Smit, JA, Beksinska A, Mabude, Z, Ngoloyi, et al. (2016). "Building Young Women's Knowledge and Skills in Female Condom Use: Lessons Learned From A South African Intervention". Health Education Research, 31 (2), 260-272.
25. Maksut, JL, Eaton, LA. (2015). "Female Condoms=Missed Opportunities: Lessons Learned From Promotion-Centered Interventions". Women's Health Issues, 25-4, 366-376.
26. Mbelle, N, Mabaso, M, Chauke, T, Sigida, S, Naidoo, D, Sifunda, S. (2018). "Perception and Attitudes About Male and Female Condom Use Amongst University and Technical and Vocational Education and Training (TVET) College Students in South Africa: A Qualitative Enquiry of the 2014 Higher Education and Training HIV/AIDS (HEAIDS) Programme First Things First Campaign". BAOJ HIV, 4 (1), 2-9.
27. Tobin-West, CI, Maduka, O, Onyekwere, VN, Tella, AO. (2014). "Awareness, Acceptability, and Use of Female Condoms Among University Students in Nigeria: Implications for STI/HIV Prevention". International Journal of Adolescent Medicine and Health, 26 (2), 259-265.
28. Obembe, TA, Adebawale, AS, Odeunmi, KO. (2017). "Perceived Confidence to Use Female Condoms Among Students in Tertiary Institutions of A Metropolitan City, Southwestern, Nigeria". BMC Research Notes, 10 (1), 398.
29. Bowling, J, Dodge, B, Bindra, N, Dav, B, Sharma, R, Sundarraman, V, et al. (2018). "Female Condom Acceptability in Urban India: Examining the Role of Sexual Pleasure". Journal of Health Psychology, 23 (2), 218-228.